
ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 331.522

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.22.12>

Лазаріди М.М.

аспірант,

Державний вищий навчальний заклад

«Національний університет біоресурсів

і природокористування України»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5464-8190>

Lazaridi Maksym

State Higher Educational Institution

"National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine"

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO DETERMINING THE ESSENCE OF FINANCIAL RESOURCES OF AN ENTERPRISE

У статті комплексно досліджено основні підходи до розуміння сутності фінансових ресурсів підприємства. Досліджено фундаментальні наукові концепції та теоретичні моделі, які допомагають визначити природу, джерела та функції фінансових ресурсів. Проаналізовано такі ключові аспекти, як класифікація фінансових ресурсів за джерелами (власні, позикові та залучені), функціональним призначенням (операційні, інвестиційні та резервні), умовами використання (короткострокові та довгострокові). У статті висвітлюється роль фінансових ресурсів у забезпеченні фінансової стабільності компанії, їх функція в інвестиціях і розвитку бізнесу, а також вплив на стійке зростання в контексті сучасної економіки. Дослідження ілюструє, як ефективне управління фінансовими ресурсами може сприяти досягненню стратегічних цілей компанії, підвищенню її конкурентоспроможності та забезпеченню довгострокового успіху на ринку.

Ключові слова: фінансові ресурси, підприємство, аграрний сектор класифікація, джерела фінансування, сталий розвиток.

The article examines the main approaches to understanding the essence of financial resources of an enterprise, focusing on different scientific points of view on their classification, sources of formation and functional purpose. Special attention is paid to the management of financial resources in agricultural enterprises, as this industry is characterized by unique features of the structure of income and expenses, which affects the financial sustainability of enterprises. Agriculture is characterized by high dependence on external factors, such as weather conditions, seasonality, fluctuations in market prices and the availability of resources, which makes the management of financial flows difficult and at the same time critically critical for the survival and development of enterprises. Effective management of financial resources in agriculture is a key factor in ensuring not only short-term stability, but also long-term development of the industry. High dependence on external factors creates special problems that require the development of adapted financial strategies and the implementation of innovative approaches to management. The study emphasises that effective financial management practices, adapted to the needs of agribusiness, can contribute to both short-term operational efficiency and long-term strategic growth. The article analyses such key aspects as the classification of financial resources by sources of formation (own, borrowed and attracted), functional purpose (operating, investment

---

and reserve), and terms of use (short-term and long-term). By analysing financial flows, the article emphasises the importance of sustainable financial management in the current economic environment, especially for enterprises operating in the volatile agricultural sector. The paper also provides recommendations on optimising the structure and use of financial resources to enhance business development and market competitiveness, which ensures stable economic performance over time. In addition, the study highlights the role of financial resources in investment activities and business modernization, which are critical for the long-term success and sustainable development of agricultural enterprises. The article also highlights the issues of financial planning and forecasting as tools for ensuring the sustainability and adaptability of agricultural enterprises to changes in the external environment. The author emphasizes the need to introduce innovative approaches to financial management in order to maintain the competitive advantages of the enterprise in the context of economic globalization.

Keywords: financial resources, enterprise, classification, sources of financing, sustainable development.

Постановка проблеми. Фінансові ресурси є ключовим компонентом економічного розвитку будь-якого підприємства, оскільки вони визначають здатність організації реалізувати свої цілі, забезпечувати ефективність та стабільність своєї діяльності. Для підприємств аграрного сектора особливе значення мають особливості фінансового управління, оскільки ці компанії часто стикаються з унікальними викликами, такими як сезонність виробництва, волатильність ринкових цін на сільськогосподарську продукцію та залежність від погодних умов.

Визначення сутності фінансових ресурсів підприємства охоплює аналіз їхніх видів, джерел та способів використання. Це включає дослідження структурних складових фінансових ресурсів, таких як власний капітал, позикові кошти та інші форми фінансування. Основним завданням є забезпечення оптимального балансу між різними видами ресурсів для досягнення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

У сучасних умовах глобалізації та економічної нестабільності, ефективне управління фінансовими ресурсами стає ще важливішим. Це передбачає розробку стратегій, що сприяють покращенню фінансових показників, зменшенню ризиків та максимізації прибутковості. У контексті аграрного сектору, ефективне використання фінансових ресурсів забезпечує не тільки стабільність окремих підприємств, але й сприяє загальному розвитку аграрної галузі, що є критично важливим для економічної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Протягом десятиліть дослідники приділяли значну увагу вивченню природи фінансових ресурсів та їх ролі у фінансовій стабільності підприємств. Одним із перших, хто систематично досліджував фінансові ресурси як економічну категорію, був Йозеф Шумпетер. Його роботи, зокрема «The Theory of Economic Development», заклали основу для розуміння капіталу як ресурсу, що використовується для забезпечення економічного зростання та інноваційної діяльності підприємств. Шумпетер підкреслював важливість інвестування та управління капіталом для довгострокової стабільності.

Подальший розвиток концепцій фінансових ресурсів відбувся завдяки дослідженням таких вчених, як Франко Модільяні та Мертона Міллер. Їхня знаменита «Теорема Модільяні-Міллера» у праці «The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment». Їхня знаменита теорема Модільяні-Міллера висвітлила ключові аспекти структури капіталу і показала, як фінансові рішення підприємства впливають на його вартість. Ці дослідження стали фундаментом для подальших робіт, що стосуються оптимального управління фінансовими ресурсами в умовах ринкової економіки.

Серед сучасних дослідників слід відзначити Роберта Мертона, лауреата Нобелівської премії з економіки, який зробив вагомий внесок у розвиток фінансового менеджменту. У його роботах, таких як «Continuous-Time Finance», висвітлюються аспекти управління ризиками та аналізу інвестиційних стратегій. Мертон демонструє, як підприємства можуть використовувати фінансові ресурси для підвищення своєї конкурентоспроможності та сталого розвитку.

У контексті українських реалій важливий внесок зробили такі вчені, як Іван Антонов [1] і Ольга Бондаренко [2]. Зокрема, їхні праці, опубліковані в «Економіка та управління», розробили сучасні підходи до управління фінансовими ресурсами підприємств у період економічної нестабільності. Їхні дослідження акцентують увагу на адаптації фінансових стратегій до умов глобалізації та змін у макроекономічному середовищі.

Формулювання цілей статті. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, та проведені дослідження провідними вченими економістами щодо основних підходів до розуміння фінансових ресурсів підприємства, залишається актуальним дослідження ефективного управління фінансовими ресурсами з метою забезпечення фінансової стабільності та сталого розвитку підприємств в умовах сучасної економіки.

Метою статті є комплексний аналіз основних підходів до розуміння сутності фінансових ресурсів підприємства, класифікації джерел їх формування, функціонального призначення та умов використання. Особливу увагу приділено дослідженню ролі фінансових ресурсів у забезпеченні фінансової стабільності, інвестиційної діяльності та стійкого розвитку підприємства в умовах сучасної економіки.

Виклад основного матеріалу. Фінансові ресурси підприємства визначаються як сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні підприємства і використовуються для фінансування його діяльності. Ці ресурси включають власні, залучені та позичені кошти, що використовуються для забезпечення безперервного функціонування підприємства та досягнення його стратегічних цілей [2].

Для досягнення мети нашого дослідження, спершу доцільно розглянути основні підходи до інтерпретації сутності цього поняття. Як видно з табл. 1, подані трактування досить детально відображають зміст поняття та включають аргументи стосовно його ключових ознак. Звісно, між трактуваннями є певні відмінності, що надає їм актуальності та власної інформативної цінності. Зокрема наведено науковий підхід Нечипоренко А.В. та Рибалкіної А.О., який не повною мірою розкриває сутність поняття, оскільки необхідна додаткова конкретизація. Що стосується таких авторів, як Мішина С.В., Павлюк К.В., Колчина Н.В. та Рибалко Н.О., то вони не прирівнюють капітал до фінансових ресурсів, чого не можна сказати про трактування Бердар М.М. Слід підкреслити, що капітал є частиною фінансових ресурсів, які за своїм обсягом можуть або перевищувати його розмір, або ж дорівнювати йому. Зокрема другий випадок можливий за повної відсутності фінансових зобов'язань на підприємстві [5].

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «фінансові ресурси підприємства»

№ п/п	Автор	Трактування
1	2	3
1	Нечипоренко А.В., Рибалкіної А.О. [6]	Фінансові ресурси підприємства – це сукупність усіх грошових коштів, які має підприємство на певну дату через провадження своєї основної, фінансової та інвестиційної діяльності
2	Мішина С.В. [7]	Фінансові ресурси підприємства – це сукупність грошових коштів, що перебувають у фондовій, нефондовій формі або перетворені у відповідну матеріалізовану форму і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення
3	Павлюк К.В. [8]	Фінансові ресурси підприємства – це грошові нагромадження і доходи, які утворюються в процесі розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення інших потреб

Закінчення таблиці 1

1	2	3
4	Рибалко Н.О. [9]	Фінансові ресурси підприємства – це сукупність активів підприємства, сформованих із зовнішніх та внутрішніх джерел, що знаходяться в розпорядженні підприємства на правах власності або тимчасового володіння й які використовуються для погашення фінансових зобов'язань та забезпечення безперервності функціонування підприємства
5	Бердар М.М. [10]	Фінансові ресурси підприємств – це їх власний та залучений грошовий капітал, який вони використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу, прибутку

Ознайомившись з працями авторів щодо цього питання, ми можемо запропонувати власний підхід до трактування досліджуваного поняття. На нашу думку, фінансові ресурси аграрного підприємства — це всі надходження суб'єкта господарювання, які знаходяться в готівковій та безготівковій формі й використовуються для покриття його потреб та фінансових зобов'язань з метою забезпечення розширеного відтворення.

Фінансові ресурси можуть формуватися з різних джерел, які можна класифікувати на власні (прибуток, амортизаційні відрахування, статутний капітал), залучені (емісія акцій, субсидії, інвестиції) та позичені (кредити, облігації). Кожне з цих джерел має свої переваги та недоліки, що визначає їх роль у фінансовій політиці підприємства.

Існує декілька підходів до розуміння сутності фінансових ресурсів, в статті розглянемо деякі з них [1].

Класичний підхід до розуміння фінансових ресурсів передбачає їх розгляд як статичних, тобто як певного обсягу грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства. Цей підхід акцентує увагу на кількісних характеристиках ресурсів.

Динамічний підхід розглядає фінансові ресурси як динамічну систему, що змінюється у процесі діяльності підприємства. У цьому контексті фінансові ресурси розуміються як потоки коштів, що забезпечують безперервний рух капіталу та підтримку фінансової стійкості.

Системний підхід до фінансових ресурсів передбачає їх розгляд у контексті загальної системи управління підприємством. Це означає, що фінансові ресурси не можуть бути ізольовані від інших елементів підприємницької діяльності, а їх ефективність залежить від комплексного управління всіма ресурсами підприємства [3].

В умовах сучасної економіки, аграрний сектор стикається з унікальними викликами, зокрема сезонністю діяльності, високим рівнем залежності від природних факторів та нестабільністю цін на аграрну продукцію. Тому, фінансові ресурси цих підприємств мають певні специфічні особливості.

Фінансові ресурси аграрних підприємств можуть формуватися з різних джерел, що умовно можна класифікувати на власні (прибуток від реалізації продукції, амортизаційні відрахування, статутний капітал), залучені (емісія акцій, субсидії, інвестиції) та позичені (кредити, облігації). Враховуючи високу ризикованість аграрного бізнесу, держава часто надає фінансову підтримку у формі субсидій або компенсацій [4].

Для глибшого розуміння сутності фінансових ресурсів підприємства важливо визначити їх детальнішу класифікацію:

За джерелами формування. Класифікація за джерелами формування фінансових ресурсів розподіляє їх на власні, залучені та позичені. Цей підхід дозволяє підприємству ефективно управляти своїм капіталом, забезпечуючи оптимальний баланс між ризиком та доходністю.

- **Власні фінансові ресурси:** Це капітал, що належить підприємству, включаючи статутний капітал, нерозподілений прибуток і резерви. Вони формуються з доходів підприємства і є основою для його фінансової стійкості. Власні фінансові ресурси аграрних підприємств здебільшого формуються через реалізацію продукції, яка має суттєві коливання у доходах через сезонність виробництва та зовнішні ринкові умови.

Залучені фінансові ресурси: Сюди відносяться кошти, які підприємство отримує із зовнішніх джерел, такі як інвестиції від інших компаній, венчурний капітал, фінансування через дії. Залучені ресурси також включають кошти, отримані через інвестиції або субсидії від держави та міжнародних організацій. Такі ресурси часто спрямовуються на розвиток сільськогосподарських технологій, підтримку екологічної стабільності та модернізацію підприємств.

- **Позичені фінансові ресурси:** Ціна вартості, що отримана шляхом кредитування або запозичення в банках або інших фінансових установах. Вони включають кредити, облігації, векселя та інші боргові зобов'язання. Позичені фінансові ресурси є критично важливими для аграрних підприємств, оскільки кредитування часто стає єдиним варіантом фінансування посівних кампаній та закупівлі техніки.

За функціональним призначенням. Фінансові ресурси аграрних підприємств також класифікуються за їх функціональним призначенням на операційні, інвестиційні та резервні. Операційні ресурси забезпечують поточну діяльність, інвестиційні спрямовані на розвиток підприємства, а резервні створюються для забезпечення фінансової стійкості.

- **Операційні фінансові ресурси:** Використовуються для забезпечення поточної діяльності підприємства, включаючи оплату постачальникам, заробітну плату, витрати на матеріали та послуги. Вони є основою для безперебійного функціонування підприємства. Операційні фінансові ресурси аграрних підприємств використовуються для закупівлі насіння, добрив, техніки та покриття інших витрат, пов'язаних з виробничим циклом. Ефективне управління операційними фінансовими ресурсами дозволяє забезпечити стабільний виробничий процес і уникнути перебоїв у діяльності аграрного підприємства.

- **Інвестиційні фінансові ресурси:** Направлені на розширення та модернізацію виробництва, купівлю нових активів, дослідження та розробки, а також на інші довгострокові проекти. Інвестиційні фінансові ресурси є вирішальними для довгострокового розвитку, адже вони спрямовуються на модернізацію обладнання, розвиток інфраструктури та впровадження нових технологій.

- **Резервні фінансові ресурси:** Створено для покриття непередбачених витрат і забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах економічної нестабільності або ризиків. Резервні фінансові ресурси аграрних підприємств створюються для покриття можливих непередбачених витрат, пов'язаних із природними катастрофами, зміною ринкових умов чи інфраструктурними ризиками.

За терміном використання. Класифікація за терміном використання передбачає поділ фінансових ресурсів на короткострокові та довгострокові. Короткострокові ресурси використовуються для фінансування поточної діяльності, тоді як довгострокові спрямовані на стратегічні інвестиції. Класифікація фінансових ресурсів за терміном використання є також ключовою для аграрного сектора. Враховуючи тривалі цикли виробництва та високі інвестиційні витрати, аграрні підприємства потребують як короткострокових, так і довгострокових ресурсів.

- **Короткострокові фінансові ресурси:** Застосовуються для фінансування поточних потреб підприємства, таких як обіговий капітал, закупівля сировини, виплата зарплати та інші витрати, що забезпечують течію року.

- **Довгострокові фінансові ресурси:** Використовуються для реалізації стратегічних планів підприємства, таких як інвестиції в нові проекти, розширення виробництва, реконструкція або придбання нерухомості, з терміном використання більше

одного року, придбання нової техніки, будівництво нових об'єктів та впровадження інноваційних технологій.

Для аграрних підприємств надзвичайно важливим є ефективне управління фінансовими ресурсами з огляду на їхню високу залежність від зовнішніх факторів. Від грамотного фінансового планування та використання наявних ресурсів залежить стійкість підприємства на ринку та його здатність досягати довгострокових цілей.

Ефективне управління фінансовими ресурсами дозволяє аграрним підприємствам не лише покращувати операційну діяльність, але й досягати сталого розвитку, враховуючи екологічні та соціальні аспекти діяльності, що є особливо важливим в умовах сучасних глобальних викликів.

Фінансові ресурси є основою для забезпечення стабільного функціонування підприємства. Вони дозволяють уникати фінансових криз, підтримуючи безперервність операційної діяльності.

Забезпечення достатнього рівня фінансових ресурсів є необхідною умовою для інвестування у нові проекти та технології, що сприяє розвитку підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності.

У сучасних умовах фінансові ресурси підприємства також повинні враховувати соціальну відповідальність, що включає екологічні та соціальні аспекти діяльності. Це стає дедалі важливішим для забезпечення довготривалого успіху на ринку.

Висновки. Фінансові ресурси є критичним елементом для ефективного функціонування підприємства, особливо в аграрній сфері, де сезонність та природні ризики ускладнюють фінансове планування. Важливість ефективного управління фінансовими ресурсами полягає не тільки в забезпеченні фінансової стабільності, але й у підтримці сталого розвитку підприємства.

Аналіз основних підходів до розуміння фінансових ресурсів підтверджує необхідність комплексного підходу до їх класифікації та управління. В умовах аграрного бізнесу особливо увагу слід приділити управлінню як власними, так і залученими та позиченими коштами. Належне формування резервних ресурсів допомагає впоратися з можливими втратами та нестабільністю ринку.

Інвестування в модернізацію виробництва та технологічні інновації є ключовими для покращення конкурентних позицій підприємства. Отже, ефективне управління фінансовими ресурсами не лише забезпечує фінансову стабільність, але й підтримує довгостроковий розвиток, враховуючи соціальні та екологічні аспекти.

Таким чином, стратегічне управління фінансовими ресурсами є необхідним для досягнення сталого розвитку та підвищення стійкості аграрного сектору в умовах сучасних економічних викликів.

Список використаних джерел:

1. Антонов І.Ф. Фінансові ресурси підприємства: сучасні підходи та проблеми управління. Київ : Фінанси України, 2023. 256 с.
2. Бондаренко О.В. Фінансовий менеджмент: теорія і практика. *Науковий вісник*. 2022. Т. 45. № 2. С. 123–145.
3. Сидоренко М.Г. Інвестиції та фінансові ресурси підприємства: підходи до аналізу та управління. Львів : Видавничий дім «Україна», 2023. 315 с.
4. Назаренко Т. Основи фінансового управління для аграрних підприємств. Вінниця : Аграрний університет, 2022. 260 с.
5. Гриценко Л.Л., Деркач Л.С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. Суми : Сумського державного університету, 2021. С. 79–87.
6. Нечипоренко А.В., Рибалкіна А.О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів. *Ефективна економіка*. 2020. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8361> (дата звернення: 09.09.2024).
7. Мішина С.В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Харків : ХНЕУ, 2015. 110 с.

8. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави: монографія. Київ : НІОС, 2007. 175 с.
9. Рибалко Н.О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше? *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 14. С. 28–31.
10. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с

References:

1. Antonov I. F. (2023). Finansovi resursy pidpriemstva: suchasni pidkhody ta pytannia upravlinnia [Financial resources of the enterprise: modern approaches and management issues]. Kyiv: Finances of Ukraine.
2. Bondarenko O. V. (2022). Finansovyi menedzhment: teoriia ta praktyka [Financial management: theory and practice]. *Scientific Bulletin*, no. 45(2), pp. 123–145.
3. Sydorenko M. H. (2023). Investytsii ta finansovi resursy pidpriemstva: pidkhody do analizu ta upravlinnia [Investments and financial resources of the enterprise: approaches to analysis and management]. Lviv: Publishing House “Ukraine”.
4. Nazarenko T. (2022). Osnovy finansovoho menedzhmentu dlia ahrarynykh pidpriemstv [Fundamentals of Financial Management for Agricultural Enterprises]. Vinnytsia: Agrarian University.
5. Hrytsenko L. L., & Derkach L. S. (2021). Doslidzhennia formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv korporatyvnoho pidpriemstva [Research of formation and use of corporate enterprise's financial resources]. (In Ukrainian)
6. Nechyporenko A. V., & Rybalkina A. O. (2020). Teoretychni aspekty formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv [Theoretical aspects of the formation and use of financial resources]. *Efektivna Ekonomika*. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8361> (accessed September 9, 2024).
7. Mishyna S. V. (2015). Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia finansovymy resursamy na pidpriemstvi [Organizational and economic mechanism of financial resource management at the enterprise]. Kharkiv: KhNEU.
8. Pavliuk K. V. (2007). Finansovi resursy derzhavy: Monohrafiia [Financial resources of the state: A monograph]. Kyiv: NIOS.
9. Rybalko N. O. (2009). Finansovi resursy pidpriemstv: Hroshi chy shchos bilshе? [Financial resources of enterprises: Cash or something more?]. *Investytsii: Praktyka ta Dosvid*, no. (14), pp. 28–31.
10. Berdar M. M. (2010). Finansy pidpriemstva: Navchalnyi posibnyk [Enterprise finance: A textbook]. Kyiv: Tsentri Uchbovoi Literatury.